

A Indvandrere fra Polen

Fra omkring 1870 til begyndelsen af 1914, hvor Første Verdenskrig startede, udvandrede mere end tre millioner polakker til Amerika. De udvandrede på grund af fattigdom, og fattigdommen i Polen* var stor. Men det var ikke alle, der havde råd til den lange rejse til Amerika, og det var ikke alle, der havde lyst til at udvandre. Fra slutningen af 1890'erne tog mange polakker derfor til Danmark for at arbejde som sæsonarbejdere i landbruget. De fleste kom fra den sydvestlige del af Polen, hvor fattigdommen var størst, og de fleste var unge kvinder mellem 15 og 20 år. De fleste polske sæsonarbejdere tog til øerne Lolland og Falster. Her var man begyndt at dyrke sukkerroer, og det krævede meget manuelt arbejde, så der var brug for polakkerne. Men der var andre grunde til, at der var brug for de polske sæsonarbejdere. Mange danskere udvandrede nemlig også til Amerika, og mange unge danskere flyttede fra landet til byen for at få bedre arbejde og tjene mere.

Nogle polske mænd arbejdede fx ved anlæg af veje og jernbaner, men de fleste, der kom til Danmark i slutningen af 90'erne, arbejdede ligesom kvinderne i landbruget. Polakkerne kom som regel i store grupper om foråret og arbejdede med roerne, til de var høstet om efteråret. Derefter tog de hjem for vinteren.

Det var hårdt arbejde i roemarkerne, og arbejdsdagen var lang. De polske roepiger arbejdede fra klokken fem om morgenen til klokken syv om aftenen seks dage om ugen. I 1906 fik mændene 1,50 kr. for en dags arbejde, mens kvinderne fik 1,15 kr. Polakkerne boede ofte flere sammen på et værelse i dårlige huse eller barakker. Mange måtte også dele seng. I 1908 kom "Polakloven", der skulle garantere rimelige boligforhold for de polske arbejdere. Loven krævede også, at arbejdsgiverne skulle sørge for lægehjælp og medicin. Efter 1920 fik de polske arbejdere ret til samme løn som danske arbejdere.

Mellem 1893 og 1929 kom der mere end 100.000 polakker til Danmark og arbejdede i sommerhalvåret. Men i 1930 var det slut. Polakkerne kunne ikke længere få indrejsetilladelse i Danmark på grund af den økonomiske verdenskrise og den store arbejdsløshed, der fulgte med krisen også i Danmark.

Mange af de polske kvinder giftede sig med danskere. I 1930, da det var slut med polske sæsonarbejde, regner man med, at der var 4-5.000 fastboende polakker i Danmark.

Den næste gruppe polakker, der kom til Danmark, var omkring 2000 polske jøder. De kom i årene fra 1968 til 1973. I 1968 var der studenterdemonstrationer i Polen som i mange andre europæiske lande. Men i Polen gav man det lille jødiske mindretal skylden for urolighederne. Mange af dem blev fyret fra deres job eller blev generet på andre måder og valgte derfor at udvandre fra Polen. Polakkerne kom til Danmark på et tidspunkt, hvor der var god brug for deres arbejdskraft inden for alle områder.

Fra slutningen af 1990'erne var der igen mangel på arbejdskraft i Danmark, især mangel på håndværkere i byggeriet. Mange polakker tog derfor til Danmark for at arbejde, og mange er blevet. Da krisen begyndte omkring 2008, fortsatte de polske håndværkere med at komme. I dag (2014) er der over 45.000 polakker inden for håndværksfagene. Og mange af dem er kommet for at blive. Men mange firmaer og mange private udnytter, at polakkerne ikke kræver den samme høje løn som danskerne.

* Fra 1795-1918 var der ikke nogen polsk stat. Polen var delt mellem Tyskland, Rusland og Østrig-Ungarn.

Indvandrere i Danmark

B Indvandrere fra Tyrkiet

I 1967 var der 171 tyrkiske mænd i Danmark. I 2010 var der et tyrkisktalende mindretal på omkring 60.000, med egen tyrkisksproget avis. Men hvordan endte de her, så langt fra deres hjemland? Og hvem var de?

De tyrkiske mænd kom hertil, fordi Danmark ligesom resten af Vesteuropa manglede arbejdskraft i slutningen af 1960'erne. Dengang kunne udlændinge komme til Danmark som turister og få arbejdstilladelse hos det lokale politi, hvis de fandt et job. Og det gjorde næsten 6000 tyrkere mellem 1967 og 1970.

I Danmark og blandt tyrkerne selv var opfattelsen, at de ville vende tilbage til Tyrkiet efter et par års arbejde. Derfor kaldte man dem *gæstearbejdere* eller *fremmedarbejdere*. De fleste tyrkere arbejdede i ufaglærte jobs, de såkaldte '3-D-jobs', dirty, dangerous and demanding altså - beskidt, farligt og krævende arbejde.

Det var ikke nemt for de unge tyrkiske/kurdiske mænd at være gæstearbejdere i Danmark. Nogle af dem kom fra store tyrkiske byer, men de fleste kom fra landsbyer og kendte ikke noget til bylivet, så for dem var det særlig svært. I Danmark var der mangel på boliger, og det udnyttede mange danske boligejere. Det betød, at tyrkerne ligesom gæstearbejdere fra andre lande ofte boede både fem og seks på et værelse. Et andet problem var fritiden. Hvor skulle de gå hen? I København mødtes tyrkerne ofte på hovedbanegården eller på cafeterier, hvor de sad og drak kaffe og snakkede. Efterhånden organiserede de sig i foreninger, hvor de kunne være sammen med nogen, der kom fra det samme område i Tyrkiet, eller som havde de samme partipolitiske interesser.

Det var heller ikke nemt at være hustru eller barn med en far i Danmark. Adil Erdem, dansksproget digter og forfatter fortæller, hvordan livet blev bedre om foråret, hvor han kunne begynde at tælle dagene, til faren kom hjem på sommerferie. *Jeg havde 12 år uden min far. De vigtigste år af mit liv var han væk, der lavede han beton i Hedehusene.*

I 1970 blev der indført stop for førstegangsarbejdstilladelser, og ville tyrkere til Danmark, skulle de nu have arbejdstilladelse på danske konsulater i Tyrkiet. Stoppet betød dog ikke, at der ikke kom flere tyrkere til landet. Tværtimod. De unge mænd var eller blev gift, og deres koner og børn flyttede til Danmark for at være sammen med faren. De fleste havde en fælles drøm om at spare penge sammen og vende tilbage til Tyrkiet. Men sådan gik det ikke. De tyrkiske fremmedarbejdere blev indvandrere. Deres børn og børnebørn er ikke indvandrere, men tilhører nu den største etniske minoritet i Danmark.

Da de første tyrkere kom til Danmark, var det ikke så vigtigt med dansk. Det ufaglærte arbejde krævede ikke de store danskundskaber. Og da kvinderne kom, blev de hjemmegående, som de havde været i Tyrkiet. Men med den teknologiske udvikling og med perioder med høj arbejdsløshed i Danmark blev kravet til danskundskaber større og større.

I 1981 blev Ahmet Bayram som den første tyrker valgt til kommunalbestyrelsen i Ishøj. I 2007 blev Özlem Cekic valgt til folketinget for SF og Yildiz Akdogan for Socialdemokratiet. Özlem Cekic er uddannet sygeplejerske, og Yildiz Akdogan er cand. scient. polit. De er begge eksempler på, hvilken forandring der er sket for de tyrkiske kvinder i løbet af en generation. Mødrene var hjemmegående, men deres døtre arbejder på lige fod med mændene.

Men for de nye generationer af unge, *anden- og tredjegerationsindvandrere* eller *nydanskere*, som de også bliver kaldt, er det ikke altid nemt. De er vokset op i muslimske hjem med tyrkisk/kurdisk kultur og med tyrkisk eller kurdisk som modersmål og har gået i danske institutioner og skoler med normer, der ofte ligger meget langt fra de tyrkiske. Det kan ikke undgå at give identitetsproblemer. Mange føler sig ofte også diskrimineret af danskerne og det danske samfund.

Siden de første tyrkere kom til Danmark i 60'erne, er udviklingen gået stærkt. Det danske samfund har ændret sig fra at være et meget homogent samfund til at være et multikulturelt land, hvor der skal være plads til alle.

Indvandrere i Danmark

C Indvandrere fra Sverige

Andersson, Johansson, Svensson, Jönsson/Jønsson osv. er alle almindelige svenske efternavne, som man finder på degulesider.dk og krak.dk. Men hvordan er de endt der?

Fra 1850 til første verdenskrig begyndte i 1914 udvandrede lidt over en million svenskere til Amerika. De udvandrede på grund af fattigdom, og fattigdommen var stor i Sverige. Men det var ikke alle, der havde råd til den lange rejse til Amerika, så mange svenskere tog i stedet til Danmark, ”de fattiges Amerika”. De fleste kom fra det sydlige Sverige.

I Danmark var det nemmere at få arbejde. Lønnen var lav, men den var ikke så lav som i Sverige. I 1870 viste en folketælling, at der var 15.400 svenskere, der boede fast i Danmark. I 1901, 30 år senere, var tallet steget til næsten 36.000. Derudover var der mange mange flere, der arbejdede som sæsonarbejdere. De kom om sommeren og arbejdede i landbruget og ved større anlæg af fx jernbaner, broer og havne og tog så hjem til Sverige, når arbejdet var slut.

Nogle af de første svenske indvandrere kom til Bornholm, hvor mange arbejdede i stenbruddene eller som karle og piger på gårdene.* Senere kom de både til Sjælland, Fyn og Jylland, hvor de arbejdede på store gårde og godser, på mejerier, på maskinfabrikker og på skibsværfter. Svenskerne var flittige og hårdtarbejdende og brokkede sig ikke over de mange timers arbejde hver dag, så de var populære hos arbejdsgiverne.

I 1875 blev det bestemt, at alle udlændinge skulle have en opholdsbog, når de kom til Danmark. Hvis de flyttede fra en kommune til en anden, skulle bogen stemples hos det lokale politi. På den måde kunne myndighederne følge med i, hvor de fremmede var og finde uønskede personer og udvise dem. ”Uønskede personer” var oftest fattige svenskere, der ikke kunne forsørge sig selv.

Men de danske myndigheder var stadig bange for, hvad indvandrerne kunne koste det sociale system. I 1891 blev der derfor vedtaget en ny lov, der bestemte, at man kun kunne få fattighjælp og alderdomsunderstøttelse, hvis man havde dansk indfødsret – eller statsborgerskab, som man også kalder det. Det var der mange svenskere, der gerne ville have, men det var ikke nemt at få.

Et eksempel herpå er Bengta Andersdatter, der kom til Danmark i 1866, da hun var 38 år gammel. Hun søgte om dansk statsborgerskab, da hun havde boet og arbejdet i Virum på Sjælland i næsten 30 år. Hun var ugift, men havde en søn. Hun boede sammen med ham og hans kone. Bengta Andersdatter var rigtig god til dansk. Men indenrigsministeriet gav hende afslag. Deres begrundelse for afslaget var, at hun var for gammel, da hun kom til Danmark.

Et andet eksempel er Johannes Nilsson, der søgte om dansk statsborgerskab efter 42 år i Danmark. Han fik afslag, fordi han manglede dokumentation for nogle af sine arbejdsår, og fordi han havde fået sygehjælp i en uge to gange i løbet af de 42 år.

I dag kan svenskere og danskere bosætte sig i hinandens lande, som de har lyst til.

I 1901 var der næsten 20.000 fastboende svenskere i København (hvor der på det tidspunkt var ca. 400.000 indbyggere). Den store svenske koloni besluttede at bygge sin egen kirke ved Kastellet tæt på Østerport Station. Sammen med kirken blev der bygget en præstebolig, et bibliotek, forsamlingslokaler og en poliklinik. Allerede et år efter at kirken var taget i brug, afholdt man en

basar for at samle penge ind til kirkens arbejde. Denne basar blev så stor en succes, at den lige siden er blevet holdt som julebasar hvert år i slutningen af november.

* Det kan man læse om i første bind af den store roman *Pelle Erobreren* af Martin Andersen Nexø (1906-1910) eller se som film. Romanen blev filmatiseret af Bille August og vandt en Oscar som bedste ikke-engelsksprogede film i 1989.